

Recomanació 2/2023, de 17 d'octubre, sobre l'afiliació institucional en les publicacions científiques

Objecte i justificació

L'atribució correcta a les institucions dels resultats de la seva activitat científica és un aspecte important de la integritat en la recerca. La declaració d'afiliació correcta i honesta és un requisit imprescindible per a l'equitat en el reconeixement i el posicionament de les institucions a què pertanyen els autors, i el retorn just a aquestes institucions dels recursos esmerçats.

No sempre és senzill determinar l'afiliació d'un autor o autora, donada la creixent mobilitat dels investigadors i l'existència de vinculacions múltiples. Aquest document delimita alguns conceptes i situacions relacionats amb l'afiliació i enuncia algunes recomanacions de bones pràctiques en la declaració d'afiliació, amb l'ànim de promocionar l'atribució d'afiliació correcta i equitativa entre institucions i prevenir possibles conflictes.

Definició i determinació de l'afiliació

En una publicació científica l'afiliació identifica la institució o l'empresa amb la qual l'autor o autors que han portat a terme la recerca tenen una vinculació formal (contractual o administrativa).¹

Les afiliacions són, doncs, les declaracions que fan els autors i autores de treballs científics respecte de l'entitat o entitats a les quals estaven vinculats quan van portar a terme la seva recerca. Aquesta afiliació institucional és la que ha de constar en les publicacions científiques, en les contribucions a congressos, i en les bases de dades bibliomètriques.

Els investigadors sovint declaren diverses afiliacions reflectint una varietat de possibles situacions que es descriuen en l'apartat següent.

Sobre les afiliacions múltiples i els canvis d'afiliació

La possibilitat de declarar més d'una afiliació està explícitament recollida en els casos en què els autors i autores treballen en centres que tenen una dependència institucional múltiple, quan duen a terme la seva recerca a un centre diferent d'aquell al qual estan vinculats per la seva ocupació principal (metges o docents, per exemple) o quan estan en situació de llicència sabàtica a un centre diferent del de la seva vinculació principal, entre altres situacions.

Quant a la regulació jurídica, la norma estatal reconeix explícitament la possibilitat de la doble afiliació en casos d'adscripció parcial: la del centre al qual l'investigador està vinculat originalment i la del centre al qual està adscrit parcialment. Aquesta doble afiliació s'ha de fer explícita en qualsevol producció que es derivi de l'activitat duta a terme durant el període d'adscripció parcial.²

¹ El cas específic de l'afiliació dels estudiants no s'aborda en aquest document.

² Article 17 de la Llei 14/2011, d'1 de juny, de la ciència, la tecnologia i la innovació, modificat mitjançant la Llei 17/2022, de 5 de setembre.

En tots aquests casos, les vinculacions múltiples es fan habitualment en el marc de convenis establerts entre les institucions o a partir de l'obtenció de permisos específics. És a dir, són situacions autoritzades i regulades per les institucions principals.

Quan les afiliacions declarades no corresponen a una dependència formal i documentable a una institució, s'han de considerar enganyoses i fins i tot fraudulentas.

Aquesta qüestió ha tingut una rellevància particular després de l'establiment de classificacions d'universitats i centres de recerca calculades a partir de les citacions dels articles publicats en revistes internacionals i basades en les afiliacions que declaren els autors i les autores. La importància que algunes institucions han donat a aquestes classificacions ha propiciat que s'hagin detectat pràctiques fraudulentas en la declaració d'afiliacions per aparèixer en llocs rellevants en les llistes.

Bones pràctiques

Atès que les declaracions d'afiliació i d'autoria constitueixen el mecanisme d'atribució de mèrit de la producció científica a les institucions de recerca, cal observar bones pràctiques en aquestes declaracions per tal de no desvirtuar aquest procés i eventualment evitar perjudicis a tercers.

Cal assenyalar que és responsabilitat de l'autor declarar l'afiliació de forma honesta i veraç tot seguint les normes que regeixen la institució a la qual pertany. En el cas de les afiliacions múltiples cal respectar un tractament equitatiu en l'ordre en què se citen.

Les institucions científiques han de vetllar perquè els autors segueixin aquests criteris d'integritat.

Recomanacions

- Només s'han de contemplar afiliacions múltiples en cas que cada una de les institucions hagi donat suport substancial a l'estudi. Com a criteri general, recomanem que no s'indiquin més de dues afiliacions institucionals per autor.
- En tot cas, l'afiliació primària de cada autor ha de ser aquella en què s'ha portat a terme la major part del treball que es reporta. Si un autor ha canviat d'institució amb posterioritat al moment en què es va portar a terme el treball, l'adreça actual es podria incloure addicionalment.
- Quant als centres de recerca de Catalunya, es recomana que revisin l'adequació de les pràctiques i de les clàusules contractuals dels seus investigadors, especialment en els casos d'afiliacions múltiples o en canvis en les afiliacions d'acord amb els criteris i procediments per a l'autorització de noves afiliacions institucionals, i que en reforcin la difusió i el coneixement internament.
- Recomanem que la regulació de l'afiliació sigui recollida explícitament en els codis d'integritat en la recerca de les universitats i centres de recerca, de la mateixa manera que es fa amb l'autoria.
- Tot respectant la formulació que cada centre de recerca o universitat estimi convenient incloure en els seus codis de bones pràctiques científiques, proposem que en l'apartat relatiu a les filiacions es reculli l'afirmació següent:

“La [nom de la institució] ha de ser la primera/principal filiació científica dels articles signats pels seus membres. Només ha d'incloure altres afiliacions en la signatura si hi ha un acord formal amb una altra institució.”

Per últim, volem fer èmfasi en la necessitat de transformar l'entorn competitiu i qüestionar la dependència excessiva dels sistemes de classificació. Recomanem fer un ús prudent dels sistemes basats en criteris exclusivament quantitius i bibliomètrics, d'acord amb les recomanacions de la *Declaració de San Francisco sobre l'Avaluació de la Recerca*³ i els compromisos de la *Coalició Internacional per a l'Avanç de l'Avaluació de la Recerca (CoARA)*⁴.

³ La versió en català es pot consultar a https://sfdora.org/wp-content/uploads/2021/12/DORA_Catalan.pdf.

⁴ Aquest document es pot consultar a <https://coara.eu/agreement/the-commitments/>.